

สมพร ศรีโปฏก. 2543. การศึกษาปัจจัยเสี่ยงจากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร
ที่ทำนาหั่ว อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธรรณสุขศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชานามัยสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น [ISBN 974-678-
326-2]

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ. ปรีชา กิจวัฒนชัย, ผศ. กาญจนา นาคะพินธุ,
ผศ. อนุสรณ์ สุนทรพงศ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงจากการ
ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรที่ทำนาหั่ว อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่าง
เป็นเกษตรกรที่ทำนาหั่วซึ่งได้รับการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 94 คน การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามและการเจาะ
โลหิตเพื่อตรวจหาระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนาแสดงด้วยค่าความถี่
ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
สำหรับการหาปัจจัยเสี่ยงใช้สถิติไครส์แควร์

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 53.2 อายุอยู่ระหว่าง 36 - 45 ปี
ร้อยละ 47.9 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 87.2 และระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 12.8 ประกอบ
อาชีพการทำนาหั่วเป็นทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง ร้อยละ 40.4 และ 52.1 ตามลำดับ ในเรื่องระดับความรู้
ในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชส่วนใหญ่เกษตรกรมีระดับความรู้ต่ำ ร้อยละ 40.4 ประเด็นที่เกษตรกรมี
ความรู้ไม่ถูกต้อง คือ เรื่องการเข้าใจความหมายของแถบสีบนฉลากในภาษาชนบรจุสารเคมี ร้อยละ 84.0
การสวมใส่รองเท้านบูต ร้อยละ 77.7 และ การขยายภาษาชนบรจุสารเคมีที่ใช้หมดแล้วให้กับคนรับซื้อของเก่า
ร้อยละ 62.8 มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 24.5 ที่มีความรู้ในการใช้สารเคมีสูง ส่วนระดับทัศนคติในการใช้สารเคมี
ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 57.5 และระดับต่ำ ร้อยละ 20.2 ประเด็นที่เกษตรกรมีทัศนคติ
ไม่ถูกต้อง คือ การผสมสารเคมีหลายชนิดในการฉีดพ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และการเพิ่มความเข้มข้นของ
สารเคมีเพื่อแก้ไขปัญหาดศัตรูพืชตั้อย่า ร้อยละ 68.1 และ 61.7 ตามลำดับ สำหรับการปฏิบัติตนในการใช้
สารเคมี พบว่า สารเคมีที่เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ คือ สารโมโนโครโทฟอส และ สารเอนโดซัลแฟน โดยมีการ
ปฏิบัติตนในระดับปานกลาง ร้อยละ 70.2 และปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง ร้อยละ 12.8 ในเรื่องการใช้อุปกรณ์ป้องกัน
ตนเองในขณะผสมสารเคมี ร้อยละ 53.2 การใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองในขณะฉีดพ่นสารเคมี ร้อยละ 81.9
การพิจารณาทิศทางลมในขณะฉีดพ่น ร้อยละ 53.2 ระยะเวลาการเก็บเกี่ยวหั่วหลังการฉีดพ่นสารเคมีครั้งสุดท้าย
ร้อยละ 72.4 การกำจัดน้ำเสียจากการล้างอุปกรณ์ฉีดพ่นสารเคมี ร้อยละ 59.6 และการกำจัดภาษาชนบรจุ
สารเคมีที่ใช้หมดแล้ว ร้อยละ 91.5 ซึ่งส่วนใหญ่จะขายให้คนรับซื้อของเก่า

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนในการใช้สารเคมีของเกษตรกร
โดยใช้สถิติ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ
ความรู้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ และ ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ สำหรับผลการตรวจวัดระดับ
เอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสด้วยกระดาษทดสอบ พบว่าเกษตรกรมีผลการตรวจในระดับไม่ปลอดภัย และมีความ
เสี่ยงสูงมากถึง ร้อยละ 9.6 และ 43.6 ตามลำดับ เมื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงจากการปฏิบัติตน โดยใช้สถิติ
ไครส์แควร์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า มีเพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับระดับของเอนไซม์โคลีนเอส
เตอเรส คือ การพิจารณาทิศทางลมในขณะฉีดพ่นสารเคมี โดยเกษตรกรกลุ่มที่อยู่ใต้ลมขณะฉีดพ่น มีโอกาส

เสี่ยงในการได้รับอันตรายจากสารเคมี เป็น 2.3 เท่า ของกลุ่มที่อยู่เหนือลม ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการสวมใส่ชุดป้องกันที่ครบถ้วน และการอยู่เหนือลมทุกครั้งที่ฉีดพ่นสารเคมี